

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET**

ZAVRŠNI RAD

KOMANDITNO DRUŠTVO

Mentor: Dr. sc. Ratko Brnabić, dipl.inr

Studentica: Andrea Bitunjac, 4155505

Split, kolovoz, 2017

SADRŽAJ:

1. UVOD	4
1.1 Predmet istraživanja i ciljevi rada	4
1.2 Metode rada	4
1.3 Struktura rada	4
2. POJAM I OBILJEŽJA KOMANDITNOG DRUŠTVA.....	6
2.1 Pojam komanditnog društva	6
2.2 Članovi društva.....	6
2.3 Ugovor o osnivanju društva.....	7
2.4 Odgovornost članova za obveze društva	8
2.5 Povijesni razvoj komanditnog društva	9
2.6 Gospodarsko značenje komanditnog društva	10
3. NASTANAK KOMANDITNOG DRUŠTVA	12
4. PRAVNI ODNOSI MEĐU ČLANOVIMA	13
4.1 Dužnost uloga	13
4.2 Sloboda ugovaranja	13
4.3 Upravljanje društvom	14
4.4 Zabrana konkurencije	14
4.5 Sudjelovanje u dobiti i u gubitku.....	15
5. PRAVNI ODNOSI DRUŠTVA I ČLANOVA DRUŠTVA PREMA TREĆIM OSOBAMA.....	17
5.1 Zastupanje.....	17
5.2 Odgovornost komanditora	17
5.3 Odgovornost novog člana društva i smanjenje uloga	18
5.4 Vraćanje zajmova	19
5.5 Smrt ili prestanak postojanja komanditora	19
6. PREOBLIKOVANJE KOMANDITNOG DRUŠTVA	20
7. PRESTANAK KOMANDITNOG DRUŠTVA.....	22
7.1 Općenito o prestanku komanditnog društva	22

7.2 Razlozi za prestanak komanditnog društva	23
7.3 Likvidacija komanditnog društva	23
8. PRIMJENA PRAVNIH PRAVILA O ORTAKLUKU NA KOMANDITNO DRUŠTVO	
24	
9. KOMANDITNO DRUŠTVO NA DIONICE	26
9.1 Uvod	26
9.2 Zakonsko reguliranje	26
9.3 Što je komanditno društvo, pojam i pravna obilježja	27
9.4 Pravni odnosi u društvu i prema trećima	30
10. RAZLOZI ZA PRESTANAK KOMANDITNOG DRUŠTVA NA DIONICE	32
ZAKLJUČAK	34
LITERATURA	35
SAŽETAK	36
SUMMARY	37

1. UVOD

1.1 Predmet istraživanja i ciljevi rada

Tema ovog rada je komanditno društvo. Cilj komanditnog društva određen je zakonskom definicijom društva koje se osniva radi trajnog obavljanja djelatnosti pod zajedničkom tvrtkom.

Zakonom se može propisati da je komanditno društvo obvezni oblik udruživanja za obavljanje nekih djelatnosti, tj. da se tada zajednički cilj članova može ostvariti samo ostvarenjem cilja komanditnog društva.

Komanditna društva predstavljaju trgovačko društvo u koje se udružuju dvije ili više osoba zbog trajnog obavljanja djelatnosti pod zajedničkom tvrtkom od kojih najmanje jedna odgovara za obveze društva.

Za obveze društva je potrebno odgovarati solidarno i neograničeno cijelom svojom imovinom (komplementar), a najmanje jedna odgovara za obveze društva do iznosa određenog imovinskim ulogom u društvo (komanditor).

Cilj komanditnog društva određen je zakonskom definicijom društva koja se osniva radi trajnog obavljanja djelatnosti pod zajedničkom tvrtkom. U tome nema razlike prema cilju javnog trgovačkog društva. Zakonom se može propisati da je komanditno društvo obvezni oblik udruživanja za obavljanje nekih djelatnosti, tj. da se tada zajednički cilj članova može ostvariti samo ostvarenjem cilja komanditnog društva. Takvi su slučajevi iznimka od slobode izbora pravnog oblika za zajedničko poduzetništvo.

1.2 Metode rada

Tijekom izrade rada koristit će se metoda indukcije, metoda deskripcije, metoda dedukcije, te metoda apstrakcije. Nastojat će se opisati sve bitne značajke predmeta istraživanja kao i njegovo djelovanje unutar zakonodavnih okvira.

1.3 Struktura rada

Završni rad koncipiran je u deset poglavlja koji zajedno čine logičku cjelinu. Prvo poglavlje ima za cilj opisati pojam i obilježja, članove komanditnog društva, ugovor o osnivanju društva, odgovornost članova, povijesni razvoj te gospodarsko značenje komanditnog društva. Kroz sljedeća dva poglavlja opisat će se nastanak društva te pravni odnosi među članovima. U petom poglavlju opisat će se pravni odnosi društva i članova društva prema trećim osobama. U sljedeća dva poglavlja govorit će se o preoblikovanju komanditnog društva, te prestanku

komanditnog društva. Osmo poglavlje opisat će primjenu pravnih pravila o ortakluku na komanditno društvo, dok će se u devetom i desetom poglavlju govoriti o komanditnom društvu na dionice te njegovom prestanku.

2. POJAM I OBILJEŽJA KOMANDITNOG DRUŠTVA

2.1 Pojam komanditnog društva

Komanditno društvo je trgovačko društvo u koje se udružuju dvije osobe ili više njih radi trajnog obavljanja djelatnosti pod zajedničkom tvrtkom od kojih najmanje jedna odgovara za obveze društva, solidarno i neograničeno cijelom svojom imovinom (komplementar), a najmanje jedna odgovara za obveze društva samo do iznosa određenog imovinskog uloga u društvu (komanditor). Tako komanditno društvo određuje Zakon o trgovačkim društvima. Polazi se od toga da je komanditno društvo zapravo varijanta javnog trgovačkog društva koja se od njega razlikuje po tome što svi njegovi članovi ne odgovaraju za obveze društva ili ne odgovaraju na isti način.

Društvo se osniva društvenim ugovorom, koji je temeljni akt društva, mora se osnovati kao trajno društvo. Društvo je trgovačko i uvijek ima svojstvo trgovca, ono je to prema svom obliku. Uvijek je pravna osoba, stoga može tužiti, biti tuženo i biti stranka u raznim postupcima, te u obavljanju djelatnosti mora biti samostalno. Za društvo nije propisan najmanji ulog (kapital) jer postoje članovi (komplementari) čija odgovornost pokriva sigurnost trećih za podmirenje obveza društva. Osnivačka sredstva sastoje se od uloga članova i mogu se sastojati u novcu, stvarima, pravima, radu i drugim uslugama i dobrima. Član društva, i komplementar i komanditor, može biti svaka fizička i pravna osoba. U švicarskom pravu samo komanditor može biti i fizička i pravna osoba, dok komplementar mora biti fizička osoba.

2.2 Članovi društva

Zakon o trgovačkim društvima propisuje da komanditno društvo mora imati najmanje dva člana. Pritom ne određuje ni tko sve može biti članom društva niti najveći broj njegovih članova. Za komanditno društvo bitno je da ima najmanje jednog člana komplementara i najmanje jednog člana komanditora. Društvo koje bi se sastojalo samo od komplementara bilo bi javno trgovačko društvo. Nije moguće društvo koje bi se sastojalo samo od komanditora. Za društva osoba propisano je radi sigurnosti vjerovnika da članovi, u komanditnom društvu neki od njih, uvijek neograničeno odgovaraju za obveze društva pa, ne želi li se preuzeti takva odgovornost, to se ne bi moglo učiniti u društvu osoba u kojem bi svi članovi društava bili komanditori. U takvom slučaju zainteresiranima ostaje izbor nekog od društava kapitala. Odgovornost je moguće faktički ograničiti tako da jedini ili svi komplementari društva budu pravne osobe čiji su članovi ujedno i komanditori komanditnog društva, ali tada ipak pod propisanim okolnostima dolazi do odgovornosti, iako je ona tada ograničena.

U komanditnom društvu član može imati samo neku od spomenutih uloga, ali ne i obje¹. Članstvo u društvu osoba jedinstveno je i nedjeljivo, ali ne može se sastojati od nagomilavanja članskih udjela, nego je uvijek riječ o jednom udjelu koji član ima u društvu. To ne znači da član društva ne može promijeniti ulogu u društvu, pa svoj položaj komplementara zamijeniti onim komanditora, i obrnuto. Tada nije riječ o promjeni članstva u društvu, dotadašnji komplementar nastavlja članstvo kao komanditor, odnosno komanditor kao komplementar. Za to je potrebna izmjena društvenog ugovora, ali valja paziti da društvo u svako doba ima najmanje jednog komplementara i najmanje jednog komanditora. Ostane li bez komplementara društvo se mora preoblikovati u drugo društvo ili prestati. Ostane li pak bez komanditora, mora se preoblikovati u javno trgovačko društvo. Razumije se da je u oba slučaja moguće da društvu pristupi komanditor odnosno komplementar koji nedostaje, pa da društvo i dalje nastavlja kao komanditno društvo.

Komplementar ima u komanditnom društvu položaj člana javnog trgovačkog društva, pa u pogledu toga vrijedi ono što je prije rečeno za sadržaj članstva u javnom trgovačkom društvu. Komanditor ima drukčiji položaj. U gospodarskom smislu on u tom društvu sudjeluje s kapitalom i na temelju toga ostvaruje imovinska prava u društvu. Isključen je iz vođenja poslova, u što je uključeno i zastupanje društva, iako se društvenim ugovorom mogu predvidjeti i odstupanja od tog pravila. Uz to mu je odgovornost za obveze ograničena. Takvo razlikovanje položaja članova društva posljedica je okolnosti da je komanditno društvo društvo osoba s nekim obilježjima društva kapitala.

2.3 Ugovor o osnivanju društva

Osobe koje se namjeravaju udružiti radi trajnog obavljanja djelatnosti pod zajedničkom tvrtkom mogu osnovati komanditno društvo. Komanditno društvo se osniva ugovorom, koji se naziva društvenim ugovorom, kao i kod javnog trgovačkog društva. Ovim se ugovorom prije svega mora odrediti član ili članovi društva koji imaju položaj komplementara kao i član, odnosno članovi društva koji imaju položaj komanditora. Osim navedenog društvenim se ugovorom moraju utvrditi tvrtka, sjedište i predmet poslovanja.

Tvrtka komanditnog društva, kao i svakog drugog trgovačkog društva, mora se jasno razlikovati od tvrtke drugog trgovca upisane u trgovački registar kod istog registarskog suda. Tvrtka komanditnog društva mora, za razliku od tvrtki ostalih oblika trgovačkih društava, sadržavati prezime odnosno tvrtku ili skraćenu tvrtku najmanje jednog komplementara. Tvrtka komanditnog društva, kao i tvrtka ostalih oblika trgovačkih društava, mora uz naznaku kojom se поближе obilježava ime društva sadržavati naznaku predmeta poslovanja. Predmet poslovanja može biti obavljanje svake dopuštene djelatnosti, s time da se dopuštenom djelatnošću po Zakonu smatra svaka djelatnost koja nije zakonom zabranjena ili nije suprotna moralu društva.

¹ Schmidt, K., o. c. u bilj. Br. 11, str 1529; Hopt, K., J., o. c. u bilj. Br.

Komanditno društvo ima svoje sjedište, koje se također mora odrediti ugovorom o osnivanju, odnosno društvenim ugovorom. Sjedište komanditnog društva je mjesto u kojem je uprava društva ili odakle se upravlja poslovima društva, ili je to mjesto u kojemu društvo obavlja svoju djelatnost. Može imati samo jedno sjedište. Ako je uprava društva u mjestu različitom od mjesta koje je kao sjedište društva upisano u trgovački registar ili ako društvo obavlja svoju djelatnost u mjestu različitom od mjesta koje je kao sjedište društva upisano u trgovačkom registru, sjedištem komanditnog društva smatra se ono mjesto koje je upisano u trgovački registar, ali se treće osobe glede pravnih posljedica ovisnih o sjedištu društva mogu pozivati na mjesto u kojemu je uprava društva i odakle se upravlja poslovima društva ili na mjesto u kojemu društvo obavlja svoju djelatnost. U ovom slučaju Zakon institucionalizira iznimku od pravila, da je za određivanje sjedišta relevantno stanje upisa u trgovačkom registru.

2.4 Odgovornost članova za obveze društva

Jedno od obilježja komanditnog društva jest različita odgovornost njegovih članova, što je izraženo i u zakonskom određenju pojma tog društva. Komplementari odgovaraju za obveze komanditnog društva. Promijeni li komplementar svoju ulogu u društvu tako da postane komanditor, za sve obveze nastale do pretvaranja u komanditora odgovara kao komplementar, a za one koje nastanu nakon toga kao komanditor. Pretvori li se komanditor u komplementara, odgovara za sve obveze društva kao komplementar bez obzira na to što su neke od njih nastale dok je još bio komanditor. Odgovornost komanditora za obveze društva ograničava se do iznosa vrijednosti uloga koji se društvenim ugovorom obvezao unijeti u društvo. Kako se ulog komanditora upisuje u sudski registar, za njegovu je odgovornost za obveze mjerodavan iznos uloga upisan u tom registru. Iznimka od toga jest ako se na uobičajeni način objavi ili društvo na drugi način priopći vjerovnicima da je taj ulog veći od onoga upisanog u sudskom registru. Takva objava je moguća u tisku koji je široko rasprostranjen. Teret dokaza je na onome tko se proziva na to da je ulog komanditora veći.

Do takve promjene iznosa do kojeg komanditor odgovara za obveze društva dolazi u pravilu zbog povećanja komanditnog uloga u društvo. Vjerovnici se mogu pozivati na povećani iznos do kojeg komanditor odgovara i prije nego što se upiše u sudski registar ako dokažu da im je to na spomenuti način bilo stavljeno na znanje, inače povećani iznos djeluje tek od upisa. Povećani se iznos odnosi i na obveze nastale prije povećanja, jer je za podmirenje obveze, ako je riječ o povećanju iznosa odgovornosti, mjerodavno stanje u vrijeme kada se ono traži, a ne stanje u vrijeme nastanka obveze. Ako se iznos do kojeg komanditor odgovara za obveze smanjuje, to djeluje prema vjerovnicima tek od upisa u sudski registar, ali se smanjenje ne odnosi na obveze nastale prije nego što je smanjenje upisano u sudski registar (čl. 145, st. 1. Zakona)². Prijavu za upis u sudski registar povećanja ili smanjenja uloga komanditora podnose svi članovi društva. Time se postiže puna kontrola promjene visine uloga od strane

² Neubauer, J., u: Riegger, B., Weipert, L., Munchener Handbuch des Gesellschaftsrechts, Bd. 2, Munchen, 1991, str 557-558.

svih članova društva, pa i kada se društveni ugovor može mijenjati većinom njihovih glasova, jer potpise članova društva na prijavi za upis ovjerava javni bilježnik. Promjena visine uloga se ne objavljuje.

Komanditor ne odgovara za obveze društva ako u cijelosti uplati ulog koji se društvenim ugovorom obvezao unijeti u društvo. On odgovara vjerovnicima društva za obveze društva samo do visine vrijednosti uloga umanjenog za ono što je već uplatio. Kako se u sudski registar upisuje ono što je komanditor uplatio na ime obveze unosa uloga u društvo, to se može utvrditi iz tog upisa, ali upis nije jedino mjerodavan za određenje opsega odgovornosti komanditora.

Članovi društva mogu ugovorom osloboditi komanditora obveze uplate uloga ili mu odgoditi ispunjenje te obveze, ali to nema učinka prema vjerovnicima društva. Za odgovornost prema vjerovnicima mjerodavno je jedino stvarno stanje unosa uloga u društvo, a ne uzimaju se u obzir razlozi zbog kojih ulog nije u cjelosti uplaćen. Učinak vraćanja onoga što je uneseno u društvo kao ulog ima i sudjelovanje komanditora u podjeli dobiti društva za vrijeme dok je njegov uplaćeni udio u kapitalu društva smanjen zbog gubitka. U tom slučaju komanditor odgovara za obveze društva u visini iznosa koji mu je tako isplaćen do visine njegova uloga prije smanjenja. Od njega se ne može tražiti da vrati iznose koje je na temelju usvojenih godišnjih financijskih izvješća primio u dobroj vjeri kao udio u dobiti društva, ali mora dokazati da je isplatu dobiti primio u dobroj vjeri, dok je na vjerovniku teret dokaza da godišnja financijska izvješća nisu ispravno sastavljena³.

Komanditor odgovara za obveze društva bez ograničenja ako su za to ispunjeni uvjeti. Članovi društva odgovaraju i za obveze preuzete u pred društvu⁴. Oni odgovaraju i za obveze koje preuzmu kao članovi društva koje u vezi s osnivanjem komanditnog društva nastaje prije pred društva. Svi članovi bez obzira na to je li riječ o komplementarima ili komanditorima, odgovaraju za obveze kao ortaci, jer je riječ o ortaštvu, pa se upućuje na odgovarajuća izlaganja o odgovornosti ortaka. Na regres članova društva prema društvu kao i među sobom vrijede pravila o regresu u javnom trgovačkom društvu, pa se upućuje na ta izlaganja. Valja imati na umu da se ne može regresno postaviti zahtjev prema komanditoru koji iz već izloženih razloga ne odgovara za obveze društva niti preko mjere svoje odgovornosti.

2.5 Povijesni razvoj komanditnog društva

Preteče današnjeg komanditnog društva treba tražiti u srednjem vijeku u romanskom i germanskom dijelu Europe. Korijen vuče još iz 10. stoljeća od tada novog tipa društva zvanog commenda. U 12. stoljeću u registru javnog bilježnika u Genovi zabilježeni su ugovori. Društvo koje odgovara današnjem komanditnom društvu bilo je široko rasprostranjeno u srednjem vijeku pa je nastajalo i iz tipa društva koji je odgovarao današnjem javnom

³ Hopt, K. J., o. c. u bilj. Br. 404, str 675.

⁴ Barbić. J., o. c. u bilj. 6, str. 148.

trgovačkom društvu. Nastalo je kao izraz potrebe da se u poslovanju ograniči rizik, ali tada još nije bilo poznato takvo ograničenje rizika koje je tek poslije omogućeno nastajanjem društava kapitala.

Tako je zabilježeno da se 1508. društvo Welser koje je imalo 18 članova preoblikovalo u komanditno društvo⁵. U Francuskoj se naročito koristilo za ulaganja kapitala plemića, vojnika i svećenika koji su novac povjeravali članovima građanske klase da s njima rade, jer to oni nisu smjeli i tako su ograničavali svoj rizik. Pojavom društva s ograničenom odgovornošću 1892. komanditno društvo jako je izgubilo na važnosti, pa se pred Prvi svjetski rat i nije baš koristilo. Kasnije je zbog neprijateljskog stava nacionalsocijalista prema društvima kapitala to društvo ponovno oživjelo u praksi, a zbog toga što nije riječ o pravnoj osobi dobilo je na važnosti i iz poreznih razloga kako bi izbjeglo dvostruko porezno opterećenje kome su izloženi članovi društava pravnih osoba.

Danas su razvijeni i daljnji oblici tog društva s kapitalskim obilježjima, kao primjerice spomenuta vrsta društva u kojem je član društva s ograničenom odgovornošću – komplementar jedna osoba koja je ujedno i komanditor, a taj može biti fizička ili pravna osoba. Time se u gospodarskom smislu komanditno društvo svodi samo na jednog člana koji pravno djeluje kao komanditor društva čija je odgovornost za obveze društva ograničena, ali bi tu lako mogla doći do primjene neograničena odgovornost s naslova proboja pravne osobnosti.

U SAD je komanditno društvo prvi put bilo uvedeno u državi New York 1822. po uzoru na francusko pravo⁶. U Austriji je to bilo učinjeno Trgovačkim zakonikom iz 1862, s time da je danas na snazi uređenje iz preuzetog njemačkog Trgovačkog zakonika koje je na snazi od 1939. u Švicarskoj je uređeno Zakonom o obvezama, a u Italiji Građanskim zakonikom.

U nas je komanditno društvo bilo uređeno Trgovačkim zakonom iz 1875. u kome su bila preuzeta rješenja iz spomenutog austrijskog, a u ovome iz navedenog njemačkog zakonika. To je imalo za posljedicu da je komanditno društvo bilo u to doba u Hrvatskoj uređeno kao i u tim zemljama. Ponovo se uvodi Zakonom o poduzećima koji je stupio na snagu 1. siječnja 1989. Taj pravni režim vrijedio je za spomenuto društvo sve do početka primjene Zakona o trgovačkim pravima 1. siječnja 1995. koji danas uređuje komanditno društvo

2.6 Gospodarsko značenje komanditnog društva

Komanditno društvo izvorno se koristilo kao društvo osoba podobno za poslovne pothvate u kojima su jedni članovi povjeravali sredstva drugima da njima vode poslove i s njima zajedno sudjelovali u rezultatima tog poslovanja. Koristi se kao društvo obiteljskog tipa pogodno za vođenje malih i srednjih poduzeća, iako nije smetnja ni za vođenje onih većih, posebice kada se koriste modernije varijante. Prednosti su te što se može točno ograničiti financijski ulog

⁵ Kastner, W., Doralt, P., Nowotny, W., ibidem; Hueck, G., Gesellschaftsrecht, Munchen, 1991, str. 148

⁶ V. Hueck, G., ibidem.

komanditora i na taj način ograničiti razina njegova sudjelovanja u dobiti društva. Vrlo elastično uređenje unutarnjih odnosa omogućuje da komanditori davanjem obveznih uputa posredno sudjeluju u vođenju poslova društva, a ne samo da nadziru kako se to u društvu čini. Budući da se sve temelji na društvenom ugovoru, tako se omogućuje i posebno uređenje ulaska i izlaska iz društva. Loše strane tog društva su u tome što članovi ne mogu biti anonimni.

Komanditno društvo se može koristiti za poduzimanje većih investicijskih pothvata, radi izgradnje nekog objekta koji se nakon toga prodaje na tržištu kao cjelina ili u dijelovima ili se pak iznajmljuje. Tada onaj tko razvija projekt vodi cijeli posao od ideje do ostvarenja i u društvu ima ulogu komplementara. Elastičnost uređenja unutarnjeg društva omogućuje i utjecaj komanditora na ostvarenje pothvata u mjeri u kojoj se to predvidi društvenim ugovorom. Interes komanditora je da nakon završetka posla sudjeluju u ostvarenoj dobiti. Društvo se i u praksi javlja kao model za uređenje odnosa nakon smrti člana javnog trgovačkog društva kada neki od njegovih nasljednika nastavljaju društvo, ali ne u ulozi koju je imao ostavitelj, nego kao komanditori. Tako se omogućuje nastavljanje društva, kao drugog tipa, i kada neki članovi ne žele vđiti poslove ili drugi članovi ne žele da oni to čine, a nije u interesu društva da oni iz njega istupe, jer bi to moglo imati loše imovinske posljedice za društvo zbog vraćanja stvari danih društvu na korištenje. Brojke pokazuju da je privlačnost tih društava u praksi sve manja, posebice nakon pojave društva s ograničenom odgovornošću kao elastičnijeg tipa društva kapitala od dioničkog društva.

3. NASTANAK KOMANDITNOG DRUŠTVA

Komanditno društvo može nastati preoblikovanjem nekog drugog tipa društva i osnivanjem. Za nastanak društva u oba je slučaja mjerodavno vrijeme upisa u sudski registar. Zakonom o trgovačkim društvima uređeno je samo preoblikovanje dioničkog društva i društva s ograničenom odgovornošću u komanditno društvo. To nije zapreka da se i društva osoba ne mogu preoblikovati u komanditno društvo. Ono što je u pogledu preoblikovanja u javno trgovačko društvo propisano za članove tog društva, ovdje vrijedi za komplementare. Tim je propisima propisana razlika u odnosu prema preoblikovanju u javno trgovačko društvo te proizlazi iz toga da komanditno društvo ima najmanje jednog komanditora. Te u odluci glavne skupštine dioničkog društva o preoblikovanju treba navesti tko su komplementari, a tko komanditori u komanditnom društvu, te koji su udjeli komplementara i koji uložili komanditora. Razlika u prijavi za upis je u tome što prijavu za upis sudu podnose svi komplementari, a ne svi članovi društva, tj. ne i komanditori. Prijavi treba priložiti i popis u kome se navode svi komplementari i komanditori s naznakom tko je od članova u društvu u kojoj od tih uloga.

Posljedica upisa preoblikovanja u komanditno društvo u sudski registar, koja je različita od posljedice upisa preoblikovanja u javno trgovačko društvo, je u tome da komanditori odgovaraju za obveze i društva koje se preoblikovalo po pravilima koja važe za odgovornost komanditora, što znači da neće odgovarati za te obveze ako su temeljni uložili bili u potpunosti uplaćeni u društvo koje je obavilo preoblikovanje, pod uvjetom da im društvenim ugovorom nije određen veći ulog, u kojem bi slučaju odgovarali do visine onoga što nije uplaćeno. Javno trgovačko društvo preoblikuje se u komanditno društvo izmjenom društvenog ugovora po kojoj barem jedan član javnog trgovačkog društva postaje komanditor, s time da se mora navesti njegov ulog. To je moguće i tako da društvu pristupi novi član za koga se izmjenom društvenog ugovora odredi da je komanditor uz određenje njegova uloga. Do takovog preoblikovanja dolazi i u slučaju smrti člana javnog trgovačkog društva kada neki njegov nasljednik uvjetuje svoje sudjelovanje u društvu tako da mu se dotadašnji udio ostavitelja prizna kao ulog a on u društvu bude komanditor.

Komanditno društvo kao i javno trgovačko društvo nastaje osnivanjem upisom u sudski registar na temelju ugovora o osnivanju. Društvenim ugovorom se treba odrediti tko je u društvu u uložili komplementara, a tko komanditora i koliki je ulog svakog komanditora. Prijavu za upis osnivanja u sudski registar podnose svi komplementari. U objavi upisa društva u sudski registar navodi se samo broj komanditora, a ne i njihova imena ni uložili, te prije upisa u sudski registar postoji njegovo preddruštvo.

4. PRAVNI ODNOSI MEĐU ČLANOVIMA

4.1 Dužnost uloga

U Zakonu nema izričitih odredbi o obvezi unosa uloga u komanditno društvo. Da postoji obveza unosa uloga u komanditno društvo da se zaključiti iz više razloga. Već sama zakonska definicija komanditnog društva, temeljeći razliku između komanditora i komplementara odgovornosti člana društva za obveze društva, uključuje u sebi obvezu komanditora da u društvo unesu određeni ulog. Komanditori odgovaraju za obveze društva samo do visine određenog imovinskog uloga u društvu. Zakon o članku 145. propisuje da je bez učinka prema vjerovnicima društva smanjenje uloga komanditora sve dok se to ne upiše u sudski registar. O visini njegova uloga u društvu ovisi njegova odgovornost za obveze društva, pa jamstvo i visina iznosa kojim komanditori odgovaraju za obveze društva moraju biti dostupni na uvid svima trećima koji su zainteresirani za poslovanje s društvom. U prijavi za upis komanditnog društva u trgovački registar mora se navesti visina uloga svakoga komanditora. Kako Zakon nema posebnih odredbi što sve može biti predmet uloga u komanditno društvo, potrebno je primijeniti odredbe Zakona koje se odnose na uloge u javnom trgovačkom društvu. Odredbama Zakona o ulozi u javno trgovačko društvo propisano je da ulog osim što može biti u novcu, može biti i u stvarima, pravima, radu i drugim uslugama ili dobrima. Da bi se mogli postaviti omjeri između uloga pojedinih članova društva, nenovčani ulozi se moraju novčano vrednovati. Članovi društva sporazumno određuju vrijednost u novcu nenovčanog uloga.

4.2 Sloboda ugovaranja

Odnosi između članova društva uređuju se ugovorom o osnivanju, kojega Zakon naziva društvenim ugovorom. Ako nešto nije uređeno društvenim ugovorom primjenjuju se odredbe Zakona o odnosima među članovima društva. Komanditno društvo, kao i javno trgovačko društvo, ima dva izvora prava, koji su mjerodavni za uređivanje odnosa među članovima društva. To su ugovor o osnivanju komanditnog društva, kao društveni ugovor i odgovarajuće odredbe Zakona kao dispozitivne norme, u dijelu u kojem odnos među članovima društva nije uređen društvenim ugovorom. Ni komanditno društvo, kao ni javno trgovačko društvo, nema statuta, jer se radi o osobnom obveznom odnosu članova društva, koji se uređuje ugovorom o osnivanju kao društvenom ugovoru. Za razliku odredbi dispozitivne prirode, i u zakonu

postoje odredbe prisilne naravi, koje se ne mogu ni društvenim ugovorom ni odlukom članova društva na drukčiji način urediti.

4.3 Upravljanje društvom

Društvom u pravilu upravljaju kamo komplementari, samo oni članovi društva koji odgovaraju za obveze društva solidarno i neograničeno cijelom svojom imovinom, dok komanditori nisu ovlašteni na upravljanje, pa se čak ne mogu ni usprotiviti odlukama i postupcima komplementara. Ovo isključenje od mogućnosti protivljenja ne odnosi se na odluke koje se poduzimaju izvan granica redovitog poslovanja. Odredbe Zakona kojima se uređuju odnosi među članovima društva, nisu odredbe prisilne naravi pa je društvenim ugovorom pitanje upravljanja društvom može urediti na drukčiji način. Tako je moguće upravljanje društvom povjeriti i komanditorima, bilo skupa s komplementarima ili čak i samostalno. U slučaju da se društvenim ugovorom vođenje poslova povjeri komanditorima, tada je komanditor dužan pridržavati se uputa koje mu daju ostali članovi društva i dužan je društvu davati potrebne obavijesti, a kada se to od njega zatraži, dužan je podnijeti izvješće o stanju poslova i položiti račun o svom radu. Ako je komanditor ovlašten društvenim ugovorom voditi poslove društva, u internim odnosima ima ista prava i obveze kao i komplementar koji vodi poslove društva.

Pravilo je da komplementari vode poslovanje društva, a komanditori mogu sudjelovati u upravljanju društvom, te samostalno voditi poslove društva samo ako je to tako dogovoreno društvenim ugovorom. Da bi se donekle zaštitilo komanditore, koji su u pravilu isključeni od vođenja poslova društva, Zakon je komanditorima dao posebno pravo nadzora nad poslovanjem. Komanditor ima pravo zahtijevati da mu se predaju prijepis ili fotokopija godišnjih financijskih izvješća društva radi provjere njihove ispravnosti, te da mu se u tu svrhu dozvoli uvid u poslove knjige društva. Kad postoji opravdan razlog sud može, na zahtjev komanditora, u svako doba naložiti društvu da komanditoru priopći financijska izvješća društva u pisanom obliku te da mu dade druga razjašnjenja i omogući uvid u poslovne knjige društva i u druge isprave. Komanditor nema pravo na obaviještenost koje pripada članu javnog trgovačkog društva.

4.4 Zabrana konkurencije

Zakon u odredbama o komanditnom društvu ima samo jednu odredbu u vezi zabrane konkurencije, na komanditno društvo se u svemu ostalome primjenjuju odredbe Zakona o zabrani konkurencije, koje se odnose na javno trgovačko društvo. Jedina odredba kojom se na poseban način uređuje zabrana konkurencije, je odredba članka 138. Zakona, kojom se

propisuje da se odredbe o zabrani konkurencije, kod javnog trgovačkog društva ne odnose na komanditore. Ovom se odredbom institucionalizira iznimka od općeg pravila o zabrani konkurencije. Iz toga proistječe da se odredbe o zabrani konkurencije kod javnog trgovačkog društva u komanditnom društvu primjenjuju samo na komplementare, dok za komanditore nema zabrane konkurencije. Oni nisu u tako tijesnoj vezi s društvom kao komplementari, da bi svoj položaj mogli zloupotrijebiti u vlastitu korist, a na štetu društva.

Ako je društvenim ugovorom komanditoru povjereno vođenje poslova društva, zabrana konkurencije se i na njega odnosi. Zabrana konkurencije se odnosi samo na komplementare, pa oni ne smiju bez izričitog pristanka ostalih članova društva voditi poslove koji ulaze u predmet poslovanja društva, niti u nekom drugom trgovačkom društvu sudjelovati kao član koji osobno odgovara. Trebalo bi zaključiti da komplementar može u drugom trgovačkom društvu biti član samo uz pristanak ostalih članova društva. Propisano je da u slučaju pristupanja novog člana društva, novog komplementara, jer se zakonska zabrana konkurencije samo na njih odnosi, smatra da je dan pristanak za sudjelovanje u nekom drugom društvu ako je ostalim članovima, pri stupanju tog člana u društvo, bilo poznato da je on član drugoga društva, a nije mu članstvo u društvu uvjetovano time da u drugom društvu napusti sudjelovanje kao član koji osobno odgovara. Društvo može od komplementara, koji je povrijedio propisanu obvezu, tražiti naknadu štete. Umjesto naknade štete društvo može tražiti od komplementara da poslove koje je vodio u vlastito ime, prizna kao poslove sklopljene za račun društva, tj. da društvu preda sve ono što je primio od poslova koje je obavio za tuđi račun, ili da mu ustupi pravo na ono što bi trebao primiti iz takvog posla.

O ostvarivanju navedenih prava odlučuju svi članovi društva, pa i oni koji nisu ovlašteni za vođenje poslova. Pravo na obeštećenje na jedan od navedenih načina na imovinsko pravo, koje je podložno zastarijevanju. Zakon je za zastaru ovoga prava propisao subjektivni i objektivni rok zastare. Kad se radi o subjektivnom roku zastare, ovaj je rok prosječno kratak i traje tri mjeseca od dana kad su ostali članovi društva saznali za povredu, dok je objektivni rok zastare pet godina od dana učinjene povrede. Uvjet za početak subjektivnog roka zastare je da za povredu saznaju svi članovi društva, a ne samo pojedini članovi, kao npr. samo oni članovi koji vode društvo ili koji su ovlašteni zastupati društvo. S obzirom na dispozitivni karakter odredbi Zakona, moglo bi se društvenim ugovorom utvrditi da zabrana konkurencije vrijedi i za komanditore bez obzira na okolnost, da li komanditori vode poslove društva ili ih nisu ovlašteni voditi.

4.5 Sudjelovanje u dobiti i u gubitku

Članovi društva, bez obzira bili komanditori ili komplementari, sudjeluju u dobiti i u snošenju gubitaka društva. Odredba članka 139. je upućujuća norma, kojom se određuje da se na sudjelovanje u dobiti i u snošenju gubitaka u komanditnom društvu primjenjuju odredbe članka 87. Zakona. To su iste odredbe o sudjelovanju u dobiti i u snošenju gubitaka kao i u javnom trgovačkom društvu, s time da su u podjeli dobiti i u snošenju gubitaka uključeni i

komanditori, a ne samo komplementari. Komanditoru se isplaćuje dobit tek ako je u cijelosti uplatio ulog na koji se obvezao društvenim ugovorom. U protivnom dobit tekuće godine pripisuje se komanditorovom ulogu u kapital društva sve dok on ne dosegne iznos koji se komanditor obvezao društvenim ugovorom uplatiti kao svoj ulog. Na sudjelovanju u dobiti komanditnog društva primjenjuju se odredbe o sudjelovanju u dobiti javnog trgovačkog društva, i podjeli dobiti u komanditnom društvu se provodi u dvije faze. Prva se jedna trećina dobiti tekuće godine dijeli na članove društva razmjerno veličini udjela pojedinog člana u kapitalu društva. Preostali dio dobiti ne dijeli se na sve članove društva na jednake dijelove, nego se utvrđuje u omjeru udjela koji odgovara konkretnim okolnostima. Nije propisano što su konkretne okolnosti pa je to potrebno utvrditi društvenim ugovorom, a mogu se sastojati u doprinosu u vođenju poslova, u ocijenjenom povećanom osobnom angažiranju pojedinog člana, u visini udjela.

Udio u dobiti mora se isplatiti u određenom roku, s time da su određeni rokovi samo za isplatu dobiti komanditorima. Komanditorima se mora isplatiti udio u dobiti u roku određenom društvenim ugovorom ili odlukom komplementara. Ako se o isplati dobiti odlučuje posebnom odlukom komplementara, rok za isplatu dobiti komanditorima ne može biti dulji od 60 dana računajući od dana usvajanja financijskih izvješća društva. Komanditor nema pravo na isplatu udjela u dobiti sve dok mu je na temelju sudjelovanja u snošenju gubitaka društva udio u kapitalu društva smanjen ispod iznosa koji se ugovorom o osnivanju društva obvezao uplatiti kao svoj ulog. U snošenju gubitaka komanditor sudjeluje samo do visine uloga koji je unio u društvo sukladno utanačenjima iz društvenog ugovora, ali i s neuplaćenim dijelom iznosa koji se društvenim ugovorom obvezao uplatiti kao svoj ulog.

5. PRAVNI ODNOSI DRUŠTVA I ČLANOVA DRUŠTVA PREMA TREĆIM OSOBAMA

Zbog zaštite interesa trećih osoba pravni odnosi prema trećima pretežno su uređeni prisilnim normama. Bitni čimbenici koji karakteriziraju te odnose u komanditnom društvu su zastupanje društva i posebnosti odgovornosti komanditora.

5.1 Zastupanje

Komanditno društvo zastupaju komplementari prema zakonu. Komanditor nije ovlašten zastupati društvo. Ova odredba je prisilne naravi, što znači da za zastupnika društva komanditor ne može biti postavljen ni društvenim ugovorom ni drukčije, što vrijedi ne samo za pojedinačno nego i za skupno zastupanje. U švicarskom pravu se ne utvrđuje da komanditor ne može biti zastupnik, već se kao zakonski zastupnici afirmativno spominju samo komplementari, što je isto kao i u našem pravu. I prema lihtenštajnskom pravu zakonski zastupnici su komplementari ako nije drukčije ugovoreno, što znači da u tom pravu zastupnik komanditnog društva ne mora uvijek biti komplementar. Iako komanditori ne mogu biti zastupnici komanditnog društva, nema zapreke da im se dade prokura ili trgovačka punomoć. Za to je potrebna odluka svih komplementara. Njemački HGB ne sadržava ovu odredbu, ali pravna književnost i sudska praksa dopuštaju mogućnost dodjele prokure i trgovačke punomoći komanditoru.

5.2 Odgovornost komanditora

Za zaštitu interesa trećih najvažnija je vrsta i opseg odgovornosti članova za obveze društva. Kod komanditnog društva posebnosti su u odgovornosti komanditora jer komplementari odgovaraju jednako kao članovi javnog trgovačkog društva, pa je ta odgovornost poblizje i označena odredbama koje uređuju to društvo i redovito nije posebno uređena za komanditno društvo. Švicarsko i lihtenštajnsko pravo spominju odgovornost komplementara i kod komanditnog društva, s time da oni odgovaraju osobno samo onda ako je to društvo prestalo ili je potraživanje prema društvu neuspješno pokušano. Temeljno je načelo da komanditor ne odgovara za obveze društva. Komanditori ne odgovaraju za obveze društva samo onda ako su u cjelini uplatili ulog utvrđen društvenim ugovorom. Prema vjerovnicima u prvom redu

odgovara društvo, pogotovo u našem pravu gdje je ono pravna osoba. Osobna i solidarna odgovornost komanditora otpada ako je uplatio ulog u cijelosti.

U slučaju da komanditor nije u cijelosti uplatio ulog, za neuplaćeni dio odgovara vjerovnicima društva s ostalim članovima izravno i solidarno cijelom svojom imovinom i izvan društva do visine ugovorenog uloga umanjenog za uplaćeni dio. Za odgovornost komanditora prema vjerovnicima mjerodavna je svota komanditorova uloga upisana u sudski registar, a ne objava. Ali ako se na uobičajen način objavi ili društvo na drugi način priopći da je ulog komanditora veći od onoga upisanog u sudski registar, komanditor odgovara do toga većeg iznosa. Kako je odgovornost komanditora ograničena do visine njegova uloga, prisilnom normom zakona utvrđeno je da svaka odredba ugovora između članova kojom bi se komanditor oslobodio obveze uplate uloga ili bi mu se ona odgodila, u odnosu prema vjerovnicima nema pravnog učinka. Isplati li se komanditoru njegov ulog djelomično ili u cjelini, to u odnosu prema vjerovnicima djeluje kao da nije ni uplaćen. Isto pravilo vrijedi i za ono vrijeme u kojem je komanditor sudjelovao u podjeli dobiti, dok je njegov uplaćeni udio u kapitalu društva smanjen zbog gubitka.

Ni u kojem slučaju komanditor nije obvezan vratiti ono što je primio u dobroj vjeri kao udio u dobiti društva na temelju prihvaćenih godišnjih financijskih izvješća. Radi se o tome da se komanditorova odgovornost prema vjerovnicima društva ne povećava za iznos koji je temeljem godišnjeg financijskog izvješća primio u dobroj vjeri. Nas ZTD izričito ne propisuje, ali to čine njemački, švicarski i lihtenštajnski zakon, tj. da i godišnja izvješća moraju biti načinjena u dobroj vjeri. Traži se dobra vjera kod oba subjekta kao i kod društva te komanditora.

Posebna zaštita vjerovnika društva uz povećanu odgovornost komanditora predviđena je onda kada nijedan komplementar nije fizička osoba te vjerovnici društva imaju na raspolaganju ograničenu imovinsku masu iz koje se mogu namiriti. U takvim okolnostima ako komanditno društvo u komplementarima drži svoje udjele smatra se kao da komanditori nisu uplatili svoj ulog, tj. odgovaraju do visine svog uloga vjerovnicima izravno i solidarno, čime se povećava imovinska masa za moguće namirenje vjerovnika. U njemačkom i slovenskom pravu u takvim okolnostima smatra se da komanditori nisu uplatili svoj ulog ako oni u komanditno društvo ulažu svoj udjel koji imaju u komplementaru. Moguć je poseban oblik komanditnog društva u kojem je komplementar pravna osoba, redovito je to društvo s ograničenom odgovornošću u kojem članovi društva ne odgovaraju za obveze društva. Za obveze prema trećima odgovara samo društvo neograničeno cijelom svojom imovinom.

5.3 Odgovornost novog člana društva i smanjenje uloga

Član društva koji u već postojeće komanditno društvo pristupa kao komanditor odgovara kao komanditor za obveze društva nastale prije njegova pristupa. Odredbe društvenog ugovora ili naknadnog sporazuma stranaka suprotne spomenutoj odredbi o kasnijem pristupu bile bi prema trećima bez pravnog učinka. Ovakvu prisilnu odredbu u pogledu naknadnog

pristupanja komanditora izričito predviđaju njemačko, švicarsko i lihtenštajnsko pravo. U našem pravu to pravilo vrijedi za komanditno društvo. Odgovornost pristupljenog komanditora je takva kakva bi bila da je on u času nastanka obveze bio član bez obzira na to je li u međuvremenu društvo tvrtku.

Smanjenje uloga do kojeg komanditor odgovara nema učinka prema vjerovnicima tako dugo dok nije upisano u sudski registar. Ali kad je ono i upisano, nema učinka prema onim vjerovnicima kojih su potraživanja već postojala prije upisa. Prisilnom normom zakonodavac je zaštitio vjerovnike od moguće štete zbog smanjenja uloga komanditora. Stoga nije potrebno predvidjeti nikakve daljnje postupke kao kod kapitalnih društava koji se predviđaju u svezi sa smanjenjem temeljnog kapitala. Odluke o smanjenju uloga komanditora djeluju samo prema vjerovnicima, među članovima društva vrijedi ono što u pogledu smanjenja uloga dogovore. Prijavu za upis smanjenja ili povećanja uloga bilo kojeg člana društva, i komplementara i komanditora, moraju na upis sudu podnijeti svi članovi društva.

5.4 Vraćanje zajmova

Sa zajmom koji član društva s ograničenom odgovornošću daje društvu postupa se kao s vlastitim kapitalom društva pod uvjetom da je zajam dan u vrijeme kada ga društvo ne bi moglo uzeti pod uobičajenim tržišnim uvjetima. U komanditnom društvu članovi mogu biti fizičke i pravne osobe pa može nastati situacija da nijedan od komplementara nije fizička osoba. To znači da pravna osoba odgovara za obveze komanditnog društva svom svojom imovinom, i onom izvan društva, ali je ta odgovornost ograničena imovinom pravne osobe. Stoga se komplementari i komanditori koji su dali društvu zajam izjednačuju s članom društva s ograničenom odgovornošću. Pravilo u kojem se članovi komanditnog društva izjednačuju s članovima društva s ograničenom odgovornošću, ne primjenjuju se na one komplementare komanditnog društva koji su javno trgovačko društvo ili komanditno društvo, a kod kojih je barem jedan član fizička osoba koja odgovara kao komplementar kod komanditnog društva.

Odredbom za posebni slučaj vraćanja zajma zakonodavac je želio zaštititi vjerovnike od mogućih situacija koje poznaje praksa prema kojoj se kod komanditnog društva jao komplementar, onaj koji odgovara neograničeno, pojavljuje društvo s ograničenom odgovornošću čiji je temeljni kapital mali.

5.5 Smrt ili prestanak postojanja komanditora

Smrt fizičke osobe ili prestanak pravne osobe komanditora nema za pravnu posljedicu prestanak komanditnog društva. Na njihovo mjesto stupaju nasljednici tj. pravni sljednici. Ako svi komanditori, njihovi nasljednici i pravni sljednici, ispadnu iz društva, društvo će nastaviti kao javno trgovačko društvo. Za smrt fizičke osobe ili prestanak pravne osobe

komplementara vrijede odgovarajuće odredbe ZTD-a o javnom trgovačkom društvu. O drugim razlozima za prestanak, osim smrt komanditora, i o likvidaciji komanditnog društva nema posebnih propisa, pa se primjenjuju posebnosti konkretnog društvenog ugovora. Nije li drukčije utvrđeno društvenim ugovorom ili odlukom članova, i svi komanditori su likvidatori.

6. PREOBLIKOVANJE KOMANDITNOG DRUŠTVA

Komanditno društvo može se preoblikovati u javno trgovačko društvo, gospodarsko interesno udruženje, ortaštvo, dioničko društvo i društvo s ograničenom odgovornošću. Zakonom o trgovačkim društvima uređena su samo preoblikovanja tog društva u dva posljednja spomenuta društva. Njegovo preoblikovanje u prva tri navedena društva nije uređeno propisima, ali je moguće. Komanditno društvo se može preoblikovati u javno trgovačko društvo tako da se svi komanditni udjeli pretvore u udjele komplementara, tj. da svi komanditori postanu komplementari. Radi se o promjeni kvalitete komanditora u društvu koje se time preoblikuje u javno trgovačko društvo. To preoblikovanje nije uređeno Zakonom.

Do takvog članskog sastava u komanditnom društvu može doći istupom odnosno isključenjem svih komanditora i prijenosom svih komanditnih udjela komplementarima, pod uvjetom da ih je u društvu najmanje dva. Spadne li društvo time na samo jednog komplementara, morat će mu pristupiti barem još jedan da bi se moglo preoblikovati u javno trgovačko društvo. Članovi društva tada samo mijenjaju društveni ugovor tako da društvo ima članove javnog trgovačkog društva umjesto dotadašnjih komplementara i komanditora i zahtijevaju upis preoblikovanja u sudskom registru u okviru kojeg će se brisati podaci o komanditorima i njihovim ulozima, pa će u sudskom registru umjesto njih biti upisani samo članovi javnog trgovačkog društva.

U Zakonu o sudskom registru nema o tome odredbi, ali ne bi bilo smetnje da se takvo preoblikovanje upiše u sudski registar ako se izmjenom društvenog ugovora, njegovim sadržajem, ispune pretpostavke koje se inače traže za upis javnog trgovačkog društva. Komanditno društvo ionako je vrlo skromno uređeno Zakonom o trgovačkim društvima, jer se na nj primjenjuju odredbe o javnom trgovačkom društvu, pa je zapravo riječ o varijanti tog društva. Stoga je jedina ozbiljna promjena u tome da društvo umjesto komplementara i komanditora ima samo članove javnog trgovačkog društva čiji položaj ionako odgovara onome komplementara u komanditnom društvu. Razumije se da će to zahtijevati i odgovarajuće promjene u tvrtki društva⁷.

Preoblikovanje komanditnog društva u gospodarsko interesno udruženje isto je tako moguće i zahtijeva promjene prilagodbom onome u čemu se to društvo razlikuje od komanditnog društva, jer su oba spomenuta društva zapravo varijante javnog trgovačkog društva. Do toga

⁷ Barbić, J., o. c. u bilj. Br. 6, str 272-273.

dolazi promjenama u članstvu kakve su spomenute u vezi s preoblikovanjem komanditnog društva u javno trgovačko društvo. I tu bi se trebao izmijeniti društveni ugovor, ali bi se to moralo učiniti u obliku javnobilježničke isprave u kojoj bi morali biti obuhvaćeni svi sastojci ugovora o takvom društvu, jer se taj oblik traži za društveni ugovor tog društva. To znači da bi se u društvenom ugovoru morali navesti samo članovi društva bez razlikovanja na komplementare i komanditore te izmijeniti cilj društva, a po potrebi i predmet poslovanja kako bi bio u skladu s onim što može biti cilj i predmet poslovanja gospodarskog interesnog udruženja, tvrtku zbog promjene tipa društva te navesti imena osoba koje čine upravu društva, ako članovi društva o tome ne donesu posebnu odluku. Time bi registarski sud imao sve podatke koji se inače upisuju u sudski registar za gospodarsko interesno druženje. Nema li u društvenom ugovoru komanditnog društva odredbi kojima se uređuju i neka druga pitanja koja bi bila svojstvena samo tom društvu, nema potrebe za daljnjim izmjenama tog društvenog ugovora a preoblikovano bi društvo moglo bez teškoća djelovati kao gospodarsko interesno udruženje na temelju odredbi Zakona o tome društvu. Ni za upis takvog preoblikovanja nema odredbi u Zakonu o sudskom registru ali bi i tu, iz istih razloga, trebalo postupiti kao i kod preoblikovanja komanditnog društva u javno trgovačko društvo.

Preoblikovanje u ortaštvo je jednostavno, ali tu je riječ o preoblikovanju samo u gospodarskom smislu, jer pravno dolazi do prestanka društva. Članovi društva mogu odlučiti da nastave djelovati kao ortaštvo. Takva odluka zapravo je odluka o prestanku društva, s time da se ne provodi likvidacija, nego se članovi društva dogovore da će preuzeti sva prava i obveze društva kao zajedničari, što znači da preuzimaju njegovu imovinu i obveze. Prije toga članovi moraju sklopiti ugovor o ortaštvu u kojem mogu i izmijeniti dotadašnje unutarnje odnose. To i nije neka naročita promjena, jer se komanditno društvo u krajnjoj liniji u biti ionako temelji na ortaštvu. Dogovore li se članovi s trećim osobama da u obveznim odnosima s njima na mjesto komanditnog društva stupa ortaštvo i prenese li društvo na njih svoja stvarna prava, ako ih ima, članovi društva koji to učine prije nastanka razloga za prestanak društva mogu podnijeti prijavu za brisanje društva iz sudskog registra a da se ne provede njegova likvidacija. Učine li to pak nakon nastajanja razloga za prestanak društva, te radnje valja smatrati likvidacijom, ili njezinim okončanjem, a tek nakon njih društvo se može brisati iz sudskog registra. Umjesto komanditnog društva tada postoji ortaštvo prijašnjih članova društva.

Preoblikovanje u dioničko društvo odnosno u društvo s ograničenom odgovornošću posebno je uređeno Zakonom. Za razliku od preoblikovanja komanditnog društva u društvo osoba, ovdje je riječ o preoblikovanju u društvo kapitala, što zahtijeva veći zahvat zbog bitno drukčije dogmatike spomenutih skupina društava.

Za preoblikovanje u spomenuta društva primjenjuju se isti propisi, pa se stoga upućuje na ono što je rečeno u izlaganjima o preoblikovanju javnog trgovačkog društva u dioničko društvo i društvo s ograničenom odgovornošću. Ovdje treba samo navesti da se u odluci o preoblikovanju umjesto tvrtke javnog trgovačkog društva navodi tvrtka komanditnog društva koje se preoblikuje, da prijavu za upis preoblikovanja u sudski registar podnose svi komplementari i da joj se prilažu i izjave svih komplementara o suglasnosti s odlukom o preoblikovanju dane u obliku javnobilježničke isprave. Komplementari i komanditori postaju

dioničari odnosno članovi društva s ograničenom odgovornošću razmjerno svojim dotadašnjim udjelima u društvu, a preoblikovanje ne utječe na njihovu odgovornost za obveze komanditnog društva. U svemu ostalom vrijedi ono što je rečeno o preoblikovanju javnog trgovačkog društva.

7. PRESTANAK KOMANDITNOG DRUŠTVA

7.1 Općenito o prestanku komanditnog društva

Kako je komanditno društvo prema načinu kako je određeno Zakonom podvrsta javnog trgovačkog društva, pa se odredbama o komanditnom društvu samo uređuju neke posebitosti koje ga razlikuju od javnog trgovačkog društva, iz načina tog uređenja proizlazi da za prestanak komanditnog društva vrijedi ono što i za prestanak javnog trgovačkog društva. U Zakonu o trgovačkim društvima nema nijedne odredbe kojom bi se uređivalo neko pitanje prestanka komanditnog društva. Treba dodati samo neke posebitosti u vezi s pripajanjem, spajanjem i podjelom komanditnog društva koji nisu u nas pravno uređeni, pa društvo ne može prestati na taj način. To ne znači da se takve statusne promjene ne bi mogle provesti zaobilaznim putem koji dovodi do prestanka društva onako kako je to moguće i kada je u pitanju javno trgovačko društvo. Okolnost da komanditno društvo ima dvije vrste članova dovodi do nekih razlika prema istim takvim promjenama javnog trgovačkog društva. Pripajanje bi bilo moguće tako da komanditno društvo prenese cijelu svoju imovinu, a u dogovoru s vjerovnicima i obveze te, sporazumno s drugim ugovornim stranama, ugovore nekom drugom komanditnom društvu. Članovi prvog društva nakon toga pristupe uz suglasnost članova drugog društva tom drugom društvu u kojem im se priznaju udjeli, pa i sudjelovanje ulozima u kapitalu tog društva onako kako se dogovore. Kako oba društva imaju komplementare i komanditore, potrebna je suglasnost svih o tome u kojoj će ulozi koji od tih članova biti u drugome društvu i koliki će biti komanditni ulozi svakoga od članova koji će u drugome društvu biti u ulozi komanditora.

To se uređuje ugovorom između članova jednog i drugog društva, s time da se na odgovarajući način mora izmijeniti društveni ugovor drugog društva. Nakon što pristupe drugom društvu, članovi prvog društva donesu odluku o prestanku prvog društva i, kako u njemu nema imovine ni obveza, njegovi komplementari zatraže brisanje iz sudskog registra. Učine li to u vrijeme nakon što je nastupio razlog za prestanak društva, te radnje mogu obaviti likvidaciju i nakon toga likvidatori mogu zatražiti brisanje prvog komanditnog društva iz sudskog registra. Komplementari drugog komanditnog društva morat će samo zatražiti upis

novih članova koji su pristupili društvu u svojstvu u kojem su u tome društvu i komanditnih uloga onih od njih koji su tamo komanditori.

To društvo i dalje nastavlja poslovati, ali s većim brojem članova. Isto tako moguće je i spajanje dvaju ili više komanditnih društava. Svi članovi takvih društava osnuju novo komanditno društvo i prenesu mu sve svoje udjele u svojim komanditnim društvima. U društvenom ugovoru novog komanditnog društva precizno odrede tko je u njemu komplementar, a tko komanditor te koliki je ulog svakog komanditora. Tako osnovano komanditno društvo postaje jedinim članom u svim komanditnim društvima čiji su članovi prenijeli udjele tom novoosnovanom društvu u kome su komplementari tj. komanditori. To je razlog za prestanak tih društava. Novoosnovano društvo moglo bi se tada koristiti pravom da od suda zatraži da ga ovlasti za preuzimanje poslova svakog od tih društava s aktivom i pasivom, o čemu je već bilo riječi u izlaganjima o isključenju člana javnog trgovačkog društva, a moglo bi se odlučiti i za likvidaciju. Nakon toga ta se društva brišu iz sudskog registra.

Moguća je i podjela komanditnog društva na više društava. Članovi društva zajedno tada osnivaju dva komanditna društva ili više njih i svaki član u neko od društava unosi svoj udio, a u društvenom ugovoru se određuje tko će biti komplementari i s kolikim udjelom u kapitalu, a tko komanditori i koliki je čiji komanditni ulog. Ako članovi društva žele biti članovima u svim novim društvima, u njihovim društvenim ugovorima određuju tko će u njima biti komplementari, a tko komanditori te koliki će biti udjeli komplementara u kapitalu svakog društva, a koliki ulozi komanditora. Nakon toga nova društva kao jedini članovi društva koje se dijeli donose odluku o prestanku tog društva, provode likvidaciju i na sebe prenose ostatak imovine.

7.2 Razlozi za prestanak komanditnog društva

U Zakonu o trgovačkim društvima nema posebnih odredbi o razlozima prestanka komanditnog društva, pa to društvo prestaje iz istih razloga kao i javno trgovačko društvo. Iznimka je odredba čl. 147. Zakona po kojoj smrt komanditora fizičke osobe odnosno prestanak postojanja komanditora pravne osobe nisu razlozi za prestanak komanditnog društva. U Zakonu se kaže da to ne dovodi do prestanka društva, što treba tumačiti da to nisu razlozi za njegov prestanak. Nema zapreke da se društvenim ugovorom i to predvidi kao razlog za prestanak društva. Razlog za prestanak društva nije smrt odnosno prestanak nekog člana društva, ako što drugo ne proizlazi iz društvenog ugovora, nego samo smrt, odnosno prestanak nekog komplementara društva, ako što drugo ne proizlazi iz tog ugovora. Sve ostalo na određeni način vrijedi i u pogledu razloga za prestanak komanditnog društva.

7.3 Likvidacija komanditnog društva

I na likvidaciju komanditnog društva primjenjuju se propisi kojima se Zakonom o trgovačkim društvima uređuje likvidacija javnog trgovačkog društva. O njoj nema ni riječi kada Zakon uređuje komanditno društvo. Treba napomenuti da odredbu Zakona po kojoj su svi članovi društva likvidatori treba tumačiti tako da su to u komanditnom društvu svi komplementari i komanditori, ako društvenim ugovorom ili njihovom odlukom nije određeno nešto drugo. U vrijeme likvidacije više ne vrijedi pravilo da su komanditori isključeni iz vođenja poslova društva, ako im se ta ovlast posebno ne daje društvenim ugovorom. Ovdje je pristup obrnut. Zakon im daje to pravo, ako se drukčije ne odredi društvenim ugovorom odnosno odlukom članova društva donesenom onako kako se donose odluke o temeljnim pitanjima društva.

8. PRIMJENA PRAVNIH PRAVILA O ORTAKLUKU NA KOMANDITNO DRUŠTVO

Komanditno društvo je modificirano društvo s neograničenom solidarnom odgovornošću članova. U svim pravima u uređenju tog društva polazi se od društva koje odgovara društvu s neograničenom solidarnom odgovornošću članova zbog čega se od četiri temeljna društva koja se u propisima uređuju najmanje odredbi posvećuje komanditnom društvu⁸. Tehnički je to učinjeno tako da se u propisima o komanditnom društvu upućuje na primjenu odredbi o društvu koje odgovara društvu ako se u dijelu o komanditnom društvu ne određuje nešto posebno⁹. Time se i zakonodavnim putem izražava da je društvo koje odgovara društvu osnova komanditnog društva. Ono je i povijesno nastalo tako što se razvilo iz društva koje je za njega osnovno. Društvo koje odgovara društvu s neograničenom solidarnom odgovornošću članova je zajednica kapitala, rada i rizika svih koji u njemu sudjeluju. U komanditnom društvu jedan dio članova ne sudjeluje u tome u potpunosti i to je bitna modifikacija učinjena pojavom komanditnog društva. Nije moguće da u tome ne sudjeluje nitko od članova, jer bi se društvo tada pretvorilo u društvo s ograničenom odgovornošću. Usporede li se zakonske definicije komanditnog društva kako se susreću u propisima, vidi se da je *diferentia specifica* u tome što je snošenje rizika jednog dijela članova neograničena a drugog ograničena samo na ono što su uložili u društvo¹⁰.

Čudno je da se među ionako izrazito oskudnim odredbama zakona o trgovačkim društvima, više članova od komanditnog društva posvećuje jedino dioničkom društvu. Kada je riječ o broju odredbi namijenjenih pojedinim društvima, radi o minimalnim razlikama, u usporedbi sa zakonodavnom praksom drugih zemalja, pokazuje s koliko je neutemeljenom koncepcijom rađen Zakon o poduzećima u dijelu koji se odnosi na trgovačka društva koja se iz ideoloških

⁸ U njemačkom i u austrijskom Trgovačkom zakoniku to društvo uređuje odredbe par. 161-177, u švicarskom pravu odredbe čl. 594-619. Zakona o obvezama, u francuskom pravu odredbe čl. 23-33. Zakona o trgovačkim društvima, u talijanskom pravu odredbe čl. 2313-2324. Građanskog zakonika.

⁹ Odredbe par. 161, st. 2. njemačkog i austrijskog Trgovačkog zakonika, čl. 598, st. 2. švicarskog Zakona o obvezama, čl. 24. francuskog Zakona o trgovačkim društvima, čl. 2315. talijanskog Građanskog zakonika.

¹⁰ Odredbe par. 161, st. 1. njemačkog i austrijskog Trgovačkog zakonika, čl. 594, st. 1. švicarskog Zakona o obvezama, čl. 23. francuskog Zakona o trgovačkim društvima, čl. 2313. talijanskog Građanskog zakonika

razloga nisu smjela ni nazvati onako kako je to uobičajeno u drugim zemljama. Pojmovno određenje tog društva u biti odgovara onome u drugim pravima pa opravdava zaključak da se radi o modificiranom društvu s neograničenom solidarnom odgovornošću.

U Zakonu nema odredbi kojom bi se pozivalo na primjenu odredbi o društvu s neograničenom solidarnom odgovornošću članova. To i nije neki nedostatak jer takvo pozivanje i ne bi imalo smisla. Društvo s neograničenom solidarnom odgovornošću članova u Zakonu je toliko slabo uređeno propisima da praktički nema odredbi koje bi takvim pozivanjem trebalo primijeniti. Usporedi li se odredbe o jednome i drugome društvu dolazi se na to da od odredbi o društvu s neograničenom solidarnom odgovornošću članova među onima o komanditnom društvu nisu obuhvaćene samo odredbe o tome što se ulaže kao osnivačka sredstva i o upravljanju i poslovođstvu. Obje odredbe su praktički bez značaja, jer se propisuje da članovi komanditnog društva to moraju urediti ugovorom, a o upravljanju i o poslovođstvu u Zakonu se nalaze posebne odredbe koje se odnose na oba društva.

Skromne odredbe Zakona o poduzećima o komanditnom društvu otvaraju kao i za društvo s neograničenom solidarnom odgovornošću članova pitanje primjene suspidijarnih rješenja za slučaj da članovi društva neka pitanja ne uredi ugovorom. Kako Zakonom nije propisana primjena odredbi o društvu s neograničenom solidarnom odgovornošću članova i na komanditno društvo, a kao što je to već rečeno time se ne bi ništa ni dobilo, dp primjene pravnih pravila o ortakluku ne bi se moglo doći preko primjene odredbi o društvu s neograničenom solidarnom odgovornošću članova. Do toga se dolazi neposredno za što vrijede isti razlozi koji su za to izneseni i u pogledu društva s neograničenom solidarnom odgovornošću članova. Ta pravna pravila primijenit će se u mjeri u kojoj nisu u suprotnosti s propisima kojima se uređuje komanditno društvo. Kako je i ono poduzeće, za primjenu pravnih pravila i ovdje vrijede pretpostavke koje su za to iznesene u pogledu društva s neograničenom solidarnom odgovornošću članova.

Treba razlikovati samo položaj komplementara i komanditora u društvu. Pravna pravila koja se mogu primijeniti na društvo s neograničenom solidarnom odgovornošću članova, treba u potpunosti primijeniti na odnose komplementara, na njihova prava i obveze te položaj u društvu. Kad je riječ o komanditorima, pravna se pravila neće primijeniti u onim pitanjima u kojima se položaj komanditora pa i njihova prava i obveze razlikuju od položaja komplementara. Zato će se za svako pitanje koje se u vezi s komanditorom pojavi u praksi morati ocijeniti razlikuje li se u vezi s time i u čemu položaj komanditora od položaja komplementara. To bi morao biti test za ocjenu može li se u konkretnom slučaju primijeniti neko pravno pravilo iz Općeg građanskog zakonika¹¹. Ocjenjivati treba ona pravna pravila o kojima je već bilo riječi da ih se može primijeniti na odnose u društvu s neograničenom solidarnom odgovornošću članova.

Kada je riječ o komanditorima, od pravnih pravila za koja je izneseno da se mogu primijeniti na društvo s neograničenom solidarnom odgovornošću članova ne dolaze u obzir ona koja se odnose na upravljanje društvom, jer su komanditori iz toga isključeni. Treba primijeniti ona pravna pravila kojima se uređuje u čemu se sastoji ulog komanditora u novcu, stvarima i

¹¹ Barbić, J., o. c. u bilj. Br. 25, str 204.

imovini, s time da bi njihova vrijednost morala biti određena u novcu, pravila kojima se uređuju dodatna ulaganja, da je ugovor o ortakluku pravna osnova za stjecanje vlasništva pa i na onome što u društvo unosi komanditor, doprinose djelovanju društva, zabranu konkurencije, odgovornost za štetu počinjenu društvu, sudjelovanje u dobiti i u gubitku, isključenje iz društva, prestanak ortakluka s tim da se mora uzeti u obzir odredba čl. 113. Zakona o poduzećima, otkazivanje ortakluka.

9. KOMANDITNO DRUŠTVO NA DIONICE

9.1 Uvod

Ponovnim uvođenjem trgovačkih društava u pravni¹² i privredni život interes javnosti usmjerio se prvenstveno na osnovne tipove trgovačkih društava: dioničko i društvo i društvo s ograničenom odgovornošću, a manje na društva osoba – komanditno društvo i društvo s neograničenom solidarnom odgovornošću. Uz navedena društva uveden je još jedan tip trgovačkog društva – komanditno društvo na dionice, ali ono nije zapaženo jer je tom tipu društva povećana samo jedna kratka odredba važećeg Zakona o poduzećima¹³. Činjenica da komanditno društvo na dionice nije značajan privrednopravni subjekt ni u privredama zemalja koje su taj tip trgovačkog društva uvele u svoj pravni sustav navodi na zaključak da se ne može očekivati osnivanje tih društava u većem opsegu.

9.2 Zakonsko reguliranje

Sam naziv ovog tipa trgovačkog društva pokazuje da ono nije ni tipično kapitalno niti tipično personalno društvo. Nalazi se negdje između komanditnog i dioničkog društva. Ujedinjava elemente komanditnog društva i neke elemente dioničkog društva. U članku 114. Zakona o poduzećima govori se da ako komanditno društvo za potrebe svog poslovanja pribavlja sredstva i izdavanjem dionica, osniva se i posluje kao komanditno društvo na dionice. Na stranu to što su i ovako manjkave odredbe pod znakom upitnika s obzirom na svoju redakciju i što se komanditna društva rijetko osnivaju i u drugim zemljama, činjenica jest da će se teško netko odlučiti da osnuje društvo čiji osnovni pravni standardi nisu utvrđeni i čija su pravna

¹² Zakonom o poduzećima (sl.1, SFRJ, br.77/78, 40/89, 46/90 i 61/90) koji se od 8.10. 1001. primjenjuje kao domaći propis temeljem čl. 1. toč. 1 Zakona o preuzimanju saveznih zakona iz područja organizacije i poslovanja gospodarskih subjekata koji se u Republici Hrvatskoj primjenjuju kao republički zakoni (Nar.nov. RH, br. 53/91).

¹³ Čl. 114. Zakona o poduzećima.

obilježja nepoznata. Ako se i odluči, zbog nedostatka odgovarajućih odredbi koje bi mogle popuniti nedostatke u ugovoru o osnivanju društva, mora računati na eventualne teškoće u odnosima između osnivača i pravnu nesigurnost na tržištu.

9.3 Što je komanditno društvo, pojam i pravna obilježja

Komanditno društvo na dionice osniva se i sredstvo je članovima društva da vode određeno poslovanje. Svrha udruživanja ostvaruje se preko organizacijskog oblika komanditnog društva na dionice, čiji su pojam i specifičnosti kojima se razlikuje od drugih tipova trgovačkih društava u komparativnom pravu određene propisima.

Polazeći od rješenja stranih prava¹⁴ komanditno društvo na dionice može se definirati kao društvo s vlastitom pravnom osobnošću kod kojeg najmanje jedan član odgovara vjerovnicima za obveze društva cjelokupnom svojom imovinom, a ostali članovi u društvu sudjeluju temeljem posjedovanja određenog broja dionica na koje je osnivački kapital podijeljen, ali osobno ne odgovaraju na obveze društva. Prema određenjima komanditnog društva na dionice u komparativnom pravu, pravna obilježja toga društva bila bi:

- društvo je pravna osoba, što znači da samostalno stječe prava i preuzima obveze
- društvo ima dvije vrste članova: osobno odgovorne komplementare koji odgovaraju za obveze društvima solidarno i neograničeno (cijelom svojom imovinom) u pravilu upravljaju društvom, a ovlašteni su i za poslovodstvo i zastupanje¹⁵, te postoji komanditni dioničari koji osobno ne odgovaraju za obveze društva.
- Društvo se temelji na pravilima sastavljenim u obliku javno bilježničkog akta, čiji sadržaj, osobito o osnivačkom kapitalu društva, rodu i vrsti dionica i njihovoj nominalnoj vrijednosti, eventualnim ograničenjima u prometu dionicama – iz čega proizlazi da za promjenu komanditnog dioničara tj. za prijenos dionica nije uvijek potrebna suglasnost ostalih članova društva kao što je to s promjenom člana u komanditnom društvu, organima društva, upravljanju i zastupanju društva. Strana prava izrijeком određuju: ili najmanji broj osnivača ili da jedan član društva mora biti komplementar dok ostali imaju svojstvo komanditnih dioničara.
- Sredstva potrebna za osnvanje i rad društva osiguravaju se ulozima osnivača društva koji temeljem učinjenih uloga stječu status članova društva, komplementara i komanditnih dioničara, podijeljen na dionice.
- U pravnom prometu društvo nastupa pod zajedničkom tvrtkom. Uz sastojke koje tvrtka svakog društva mora sadržavati¹⁶, tvrtka komanditnog društva mora sadržavati i predmet poslovanja oznaku da se radi o komanditnom društvu na dionice, što znači da iz same tvrtke svatko treći može biti obaviješten o: kakvom se tipu trgovačkog

¹⁴ Određenje p par. 278, st. 1. njem Zakona o dionicama.

¹⁵ Uspr. Par. 278, st. 2 njem Zakona o dionicama, čl. 765, st. 1. švic. Zakona o obvezama.

¹⁶ Poblize J. Barbić: Trgovačka društva, Consult Invest, Varaždin, 1991, str. 52, 97, 153, 198, V Gorenc: Privredno pravo-poduzeće, Školska knjiga, 1991, str. 145.

društva radi i odgovornosti za obveze društva prema trećima. Osim toga društvo mora biti upisano u trgovački registar, s time da se upisuju osobno odgovorni članovi ovlaštenja.

Komanditno društvo na dionice nije određeno u važećem Zakonu o poduzećima, povezivanjem odredbi o osnivanju poduzeća po terminologiji istog Zakona, poduzeća u mješovitom vlasništvu i odredbi o dioničkom i komanditnom društvu koje po prirodi stvari konkuriraju za primjenu i na komanditno društvo na dionice, može se izvući zaključak da je dikcijom važećeg Zakona komanditno društvo na dionice društvo u kojemu dvije ili više osoba pod zajedničkom tvrtkom obavljaju neku privrednu djelatnost. Ima dvije vrste članova: komplementare koji odgovaraju za obveze društva cjelokupnom svojom imovinom i upravljaju društvom, te komanditne dioničare koji ne odgovaraju za obveze društva, a svoja prava prema društvu izvode iz dionice koje samo društvo izdaje, iako mu to još ne daje i svojstvo društva kapitala.

Pravna obilježja komanditnog društva na dionice u smislu Zakona su: društvo je pravna osoba¹⁷. Uporište za tu tvrdnju je u čl. 1. Zakona o poduzećima. Prema toj zakonskoj odredbi svako poduzeće je pravna osoba. Komanditno društvo na dionice koje je dikcijom čl. 114. Zakona o poduzećima izvedeno iz komanditnog društva jest poduzeće, jer je izričitom odredbom navedenog Zakona komanditno društvo poduzeće, pa onda i njegova izvedenica također mora biti poduzeće, u daljnjem tumačenju navedenog Zakona i pravna osoba. Društvo se osniva radi obavljanja privredne djelatnosti. Kako Zakonom o poduzećima nisu postavljena nikakva ograničenja u pogledu djelatnosti za pojedine tipove trgovačkih društava, može se smatrati da i komanditno društvo na dionice može obavljati bilo koju djelatnost koja se u smislu Zakona o jedinstvenoj klasifikaciji djelatnosti smatra privrednom djelatnošću. Jedina ograničenja u pogledu djelatnosti komanditnog društva na dionice mogu izaći iz posebnih propisa, dikcijom kojih samo neki tipovi mogu obavljati određene djelatnosti. Tako se banke i odgovarajuća društva mogu osnivati samo u obliku dioničkog društva.

Društvo ima dvije vrste članova: komplementare i komanditne dioničare. Komplementari su članovi društva koji za obveze društva odgovaraju cjelokupnom imovinom i ne mogu svoju odgovornost ograničiti ili isključiti jer je ona prisilnouppravne prirode. Komanditni dioničari nemaju osobne veze s društvom kao dioničari u dioničkom društvu. Položaj komanditnih dioničara u komanditnom društvu na dionice u odnosu prema komanditorima komanditnog društva je utoliko različit što komanditori komanditnog društva sudjeluju u njemu temeljem svojih udjela, a komanditni dioničari temeljem dionica. To će imati za posljedicu da se u slučaju promjene člana komanditnog društva prijenos udjela ravna prema odredbama Zakona o poduzećima o komanditnom društvu, dok će za prijenos dionica komanditnog dioničara biti mjerodavne odredbe Zakona o vrijednosnim papirima. Društvo moraju osnovati i društvo može postojati samo ako ga čine dva člana od kojih po prirodi stvari jedan mora imati svojstvo komplementara, a drugi komanditnog dioničara.

¹⁷ Postaje pravnom osobom upisom u sudski registar. Upis se vrši u skladu s čl. 183. i 184. Zakona o poduzećima i čl. 1, st. 2, sa st. 1. istog koje obavljaju privrednu djelatnost (SI. 1. SFRJ, br. 74/90) preuzeto iz čl. 20. Zakona o preuzimanju Zakona o postupku za upis u sudski registar, (N.nov. RH, 53/91).

Kako se ugovor ne može sklopiti ako ne postoje dvije ugovorne strane, to je očigledno da su dva osnivača minimalan broj osnivača po Zakonu o poduzećima. Osim što nema odredbi o maksimalnom broju osnivača. Budući da društvo nastaje ugovorom, u pravilu ga neće osnivati velik broj osnivača, iako bi postojanje komanditnih dioničara moglo upućivati i na drugačiji zaključak. Članovi društva, neovisno o tome da li ima svojstvo komplementara ili komanditnog dioničara, može biti svaka fizička i pravna osoba, domaća ili strana. Ne postavlja se zahtjev da komplementari budu isključivo fizičke osobe ili da članovi društva obavljaju neku privrednu djelatnost. Jedino ograničenje koje bi se po prirodi stvari moglo nametnuti članovima komanditnog društva na dionice jest zahtjev za potpunom poslovnom sposobnošću komplementara.

Društvo ima svoju imovinu kojom odgovara trećima, vjerovnicima društva, za preuzete obveze. Imovinu društva u trenutku osnivanja čine ulazi članova društva koje su oni u skladu s ugovorom o osnivanju komanditnog društva na dionice, kojim je predviđena visina kapitala društva, dužni unijeti u društvo. Zakon o poduzećima nije propisao obveznu minimalnu vrijednost sredstava potrebnih za osnivanje komanditnog društva na dionice, ali kako za obveze društva pored društva samoga odgovaraju i komplementari, to se nepostojanje odredbi o visini kapitala društva ne može smatrati kao nedostatak koji bi mogao ugroziti pravnu sigurnost. Zloupotreba ovog društva, povjerenja javnosti u društvo bile bi moguće u slučaju da društvo bude osnovano samo s jednim komplementarem, ali da u društvu bude više komanditnih dioničara. Opasnost vrebala iz nepostojanja odredbi o zabrani konkurenciji, što znači da se jedna osoba može angažirati u svojstvu komplementara u više komanditnih društava, odnosno u svojstvu člana društva s neograničenom solidarnom odgovornošću u tom društvu, te s jednom imovinom može odgovarati za obvezu više društava.

Imovina društva je odvojena od imovine članova društva, bez obzira na to da li imaju svojstvo komplementara ili komanditnih dioničara. Komplementari kao osobno odgovorni članovi društva odgovaraju za obveze društva svom svojom imovinom, i pravima koja imaju na društvo jer ona ulaze u imovinu komplementara, ali sama imovina društva ne ulazi i ne čini imovinu komanditnih dioničara, iako prava na društvo u vidu dionica ulaze u imovinu komanditnih dioničara. Za obveze društva postoji dvostruka odgovornost: odgovornost samog društva koje za preuzete obveze odgovara imovinom, odgovornost komplementara koji odgovaraju za obveze društva svojom imovinom. Sa stajališta vjerovnika društva kome za njegovo potraživanje prema društvu odgovaraju i društvo i komplementar pojačana odgovornost za obveze od interesa je da točno zna kome u danom trenutku može postaviti zahtjev za namirenje svog potraživanja, da li: prema društvu kao dužniku, prema komplementaru kao osobno odgovornom članu društva ili istovremeno i prema društvu i prema komplementaru. Postavlja se pitanje pravne prirode odgovornosti komplementara: da li je ona solidarna ili supsidijarna, što će nesumnjivo biti od interesa i za same komplementare, odnosno potencijalne komplementare. Kada bi odgovornost komplementara bila solidarna, to bi za vjerovnika značilo da po vlastitom izboru može postaviti zahtjev ili prema društvu ili prema komplementaru, tj. istodobno i prema društvu i prema komplementaru. Iako u Zakonu o

poduzećima, ni u dijelu koji se odnosi na komanditno društvo na dionice niti u dijelu koji se odnosi na komanditno društvo, nema odredbi iz kojih bi se moglo zaključiti kakve je prirode odgovornost komplementara, ipak se posezanjem u odredbe navedenog zakona koje reguliraju društvo s neograničenom solidarnom odgovornošću jer je položaj komplementara u komanditnom društvu, a slijedom do sada izloženog i u komanditnom društvu na dionice istovjetan s položajem člana društva s neograničenom solidarnom odgovornošću, dolazi do zaključka da je odgovornost komplementara supsidijarna. Vjerovnici društva s neograničenom solidarnom odgovornošću moraju svoj zahtjev prvo upraviti na društvo, a ako se ne mogu namiriti iz imovine društva, onda mogu namirenje svojih potraživanja ostvariti od članova društva s neograničenom odgovornošću. Stoga i zahtjev vjerovnika komanditnog društva na dionice mora biti prvo upravljen na društvo, a tek nakon neuspjelog pokušaja namirenja od društva i prema komplementarima. Ako ima više komplementara, vjerovnik se može po svom izboru obratiti samo jednom ili istovremeno svima jer u toj fazi komplementari odgovaraju solidarno.

Ako jedan ili svi komplementari podmire potraživanje vjerovnika, imaju, temeljem općih odredbi o pravu regresa iz Zakona o obveznim odnosima pravo od društva tražiti nadoknadu isplaćenog, uključivši i kamate na isplaćeno od dana isplate do dana nadoknade, kao i eventualne troškove. Ako bi društvo odbilo isplatiti ili, neće imati sredstva za povrat plaćenog, komplementaru koji je isplatio vjerovnika treba, opet pozivom na odredbe Zakona o obveznim odnosima i to čl. 1018, priznati pravo da traži od ostalih komplementara razmjernu naknadu za ono što je isplatio.

Društvo posluje pod zajedničkom tvrtkom iz koje treba biti vidljivo da se radi upravo o komanditnom društvu na dionice, što bi proizlazilo iz ekstenzivnog tumačenja čl. 111. Zakona o poduzećima. Navedenom odredbom određeno je da tvrtka komanditnog društva mora sadržavati ime jednog ili više ili svih komplementara, s naznakom da se radi o komanditnom društvu. Budući da se komanditno društvo na dionice oslanja u tom dijelu na odredbe o komanditnom društvu, tvrtka komanditnog društva na dionice mora sadržavati barem ime jednog komplementara, a može i više, i naznaku da je komanditno društvo na dionice. Društvo se temelji na ugovoru o osnivanju, a ne pravilima društva. Ugovor je jedini pravni akt kojim se određuju: odnosi među članovima društva i odnosi društva prema trećima, ali i sva druga pitanja osobito u vezi s izdavanjem i prijenosom dionica. Stoga je potrebno da se ugovorom što preciznije uredi svi aspekti neophodni za osnivanje i rad društva i ostvarivanje ciljeva koje su osnivači, a kasnije članovi društva, sebi postavili.

9.4 Pravni odnosi u društvu i prema trećima

Tri su skupine odnosa u komanditnom društvu na dionice:

- Odnosi između komplementara
- Odnosi između komplementara i komanditnih dioničara

- Odnosi društva prema trećima

U pravilu, u stranim se pravima¹⁸ međusobni odnosi komplementara, odnosi komplementara i komanditnih dioničara, te odnosi prema trećima, kao i ovlaštenja na posloводство i zastupanje društva ravnaju prema odredbama odgovarajućih propisa o komanditnom društvu, dok se u ostalom dijelu primjenjuju odredbe odgovarajućih propisa o dioničkom društvu, kao i posebne odredbe o komanditnom društvu na dionice, ukoliko su one izgrađene. Ta se povezanost komanditnog društva na dionice s komanditnim društvom očituje: u ovlaštenju komplementara na posloводство u društvu, dok su komanditni dioničari isključeni iz posloводства. To isključenje ide do toga da se komanditni dioničari ne mogu protiviti radnjama osobno odgovornih članova, osim ako te radnje prelaze redovno poslovanje¹⁹. Da zastupnici društva mogu biti samo komplementari, dok su komanditni dioničari isključeni i od zastupanja. To ne isključuje mogućnost da se komanditnom dioničaru da generalna punomoć ili prokura temeljem kojih će zastupati, pa i voditi poslove društva, ali tada ne nastupaju u svojstvu komanditnih dioničara već temeljem svog imenovanja od strane ovlaštenih osoba, komplementara. Da komplementari moraju prisustvovati utvrđenju pravila društva. U pretežnom pravu komplementara na upravljanje društvom, što se ogleda preko glavne skupštine koja, premda komplementari imaju samo jedan glas, ne može donijeti određene zaključke ako i komplementari nisu glasali za njih²⁰. Da u trgovački registar moraju biti unesena imena komplementara i granice njihovih ovlaštenja na zastupanje. Da je komplementarima zabranjeno da budu članovi drugog istovrsnog društva u svojstvu osobno odgovornog člana, odnosno da budu poslovođe ili članovi konkurentskog društva. Samo u slučaju pribavljenog pristanka od strane ostalih komplementara ili nadzornog organa društva, komplementar može biti članom nekog drugog trgovačkog društva ili članom uprave u nekom drugom trgovačkom društvu. Pristanak se podjeljuje samo za određena trgovačka društva i za određene poslove, tako da komplementar ne može računati da će uvijek dobiti pristanak svoga društva za neke nove poduzetničke pothvate.

¹⁸ Usp. Par. 278, st. 2. i 3. njem. Zakon o dionicama, čl. 764, st. 2. švic. Zakona o obvezama, čl. 251. franc. Zakona o trgovačkim društvima.

¹⁹ Tako par. 164. njem. Trgovačkog zakonika koji regulira komanditna društva.

²⁰ Usp. Par. 285. i 286. njem. Zakona o dionicama, čl. 766, švic. Zakona o obvezama.

10. RAZLOZI ZA PRESTANAK KOMANDITNOG DRUŠTVA NA DIONICE

Dvojnost članova komanditnog društva na dionice vidi se i u razlozima za prestanak društva. To znači da uz klasične razloge za prestanak komanditnog društva stranoga prava, postoje i razlozi za prestanak komanditnog društva na dionice. To su:

- Odluka glavne skupštine društva – koja u pravila treba biti donesena od članova koji zastupaju najmanje $\frac{3}{4}$ kapitala društva
- Pravomoćna odluka suda kojom je dobijen zahtjev za otvaranje stečajnog postupka, kada stečajna masa ne može pokriti troškove postupka
- Pravomoćna odluka registarskog suda zbog nedostatka u pravilima²¹.

Za razliku od stranih prava, važeći Zakon o poduzećima ne sadrži odredbe o razlozima za prestanak pojedinih trgovačkih društava, već općom odredbom članka 188. određuje načine prestanka društva uopće.

U smislu važećeg propisa može se utvrditi da načini prestanka, tj. razlozi za prestanak komanditnog društva na dionice, mogu biti sljedeći:

- Za društvo osnovano na određeno vrijeme razlog za prestanak društva bit će istek vremena na koje je osnovano. S ovim slučajem može se izjednačiti i slučaj kada je društvo osnovano za obavljanje određenog posla, odnosno postizanje određene svrhe. Članovi društva uvijek mogu odlučiti da društvo nastavi s radom na određeno ili na neodređeno vrijeme.
- Smrt komplementara, otvaranje stečaja nad imovnim komplementara kao što su u komparativnom pravu razlozi za prestanak društva, pozivom na odredbu člana 113. ZOP-a o komanditnom društvu kojom je izričito propisano da društvo nastavlja raditi u slučaju smrti ili prestanka rada jednog ili više komplementara, ne može biti razlogom za prestanak komanditnog društva na dionice.
- Odluka glavne skupštine komanditnog društva na dionice o prestanku rada društva donesena na način utvrđen ugovorom o osnivanju društva.

²¹ Usp. Par. 289. njem. Zakon o dionicama.

Zakonodavcu ostaje da se pozabavi razlozima za prestanak komanditnog društva na dionice slijedeći pri tome rješenja komparativnog prava. Od razloga za prestanak komanditnog društva na dionice treba razlikovati sam prestanak društva, jer su razlozi samo povod za prestanak društva. Nastupanjem određenog razloga komanditno društvo na dionice samim time ne prestaje, već prestaje s djelatnošću zbog koje je osnovano i sve se usmjerava na obračun i diobu imovine. Ako je stečaj razlog za prestanak društva, ono prestaje postojati kada se u odgovarajućem registru izvrši, po okončanju stečajnog postupka, upis brisanja komanditnog društva na dionice. Ako su nastupili neki drugi razlozi za prestanak društva, ono prestaje postojati kada se u odgovarajućem registru, po okončanju likvidacijskog postupka, izvrši upis brisanja društva iz registra.

U komparativnom pravu komplementari, odnosno likvidatori društva, dužni su izvršiti prijavu u trgovački registar o okončanju likvidacije kako bi se tvrtka brisala iz trgovačkog registra. Upis brisanja se vrši po službenoj dužnosti na osnovi rješenja suda kojim je okončan likvidacijski, tj. stečajni postupak.

ZAKLJUČAK

Može se zaključiti da su prava, odgovornosti, te prestanak članstva u komanditnom društvu uređena na način koji se razlikuje od takvih instituta kod drugih oblika trgovačkih društava. Komanditno društvo u tom smislu može se razumjeti i kao složeniji oblik društva osoba u odnosu na javno trgovačko društvo.

Neovisno od gornjih primjera iz zaštitarske djelatnosti ili strateški uvjetovanih određenja pojedinih većih investitora, razuman razlog i mjesto komanditnih društava u razvijenom tržišnom gospodarstvu trebala bi biti mogućnost većih ulaganja manjeg broja ulagača (za razliku od dioničkih društva) u društvo koje nudi neposrednije, osobne i jače povezane odnose među članovima.

Također bitna značajka bi se trebala ogledati i u pravu određenih članova društva na upravljanje radi čega takvi članovi prihvaćaju ili dobivaju i osobnu odgovornost. Za razliku od upravljanja putem menadžera izabranih zajedničkom voljom većine članova (kao u dioničkom društvu, posredno putem izbora članova nadzornog odbora). Uređenje upravljanja je time kod komanditnog društva određeno kao temeljni odnos uređen već zakonom i društvenim ugovorom.

Komanditna društva trebala bi biti osobito poticajan oblik organiziranja za poduzetnike koji planiraju prikupiti značajna sredstva (putem komanditora) za investicije većih razmjera ukoliko žele imati kontrolirani krug svojih članova društva. Takvu mogućnost poduzetnici ne mogu ostvariti na jednaki način putem dioničkih društava, zbog mnogih razlika između ta dva oblika trgovačkih društava. Međutim, za takav razvoj komanditnih društava potrebno je dugogodišnje stabilno gospodarsko uređenje i investicijska aktivnost na tržištu što nije slučaj u posljednjih godina kod nas.

LITERATURA

Knjige:

1. Barbić Jakša, Znanstveni rad 1991., Pravni fakultet, Zagreb
2. Gorenc Vilim, Trgovačko pravo društva. Zagreb: Školska knjiga, 2003. (Zagreb: Grafički zavod Hrvatske)
3. Ledić Dragutin, Društva osoba u novom hrvatskom pravu trgovačkih društava, Pravni fakultet, Sveučilište u Rijeci., 14, 117-141 1993.
4. Skenderović Aleksandar Ministarstvo vanjskih poslova, Zagreb, Gospodarsko pravo
5. Slakoper, Zvonimir. Trgovačka društva prema Zakonu o trgovačkim društvima. Zagreb: TEB Poslovno savjetovanje, 2010 (Sv. Ivan Zelina: Tiskara Zelina)

Časopisi:

1. Slakoper, Zvonimir. Komanditno društvo. // Hrvatska pravna revija.6(2006);5.
2. Zaninović Jasenka, Računovodstvo i financije, 1992.
3. Skendrović A.: Slobodno poduzetništvo, Časopis za promicanje poduzetništva i tržišnog gospodarstva, TEB Zagreb, 8/1994

SAŽETAK

U moderno vrijeme bankarski kreditni poslovi imaju ogroman značaj kako za gospodarstvo tako i za financijsko poslovanje. Bez kredita se ne bi mogla zamisliti ozbiljnija investicijska ulaganja, ali ni mnogi pothvati građana, kao što je kupovina nekretnina, automobila i ostalog što predstavlja osiguranje normalnog životnog standarda.

Davanje kredita predstavlja jednu od najstarijih i temeljnih djelatnosti banaka.

Svaki ugovor o kreditu mora biti sklopljen u pisanom obliku, a mora sadržavati iznos kredita, uvjete davanja kredita, način i rokove korištenja i vraćanja kredita.

Kod sklapanja ugovora o kreditu javljaju se dva učinka: primarni učinak – pravo korisnika i sekundarni učinak – pravo banke. Obje strane ugovora o kreditu imaju pravo na otkaz ugovora i to korisnik prije početka korištenja ili kao prijevremeno vraćanje kredita, a banka u slučaju nekorištenja kredita u ugovorene svrhe, u slučaju insolventnosti korisnika i u slučaju smrti odnosno prestanka pravne osobe korisnika.

Vrijeme i način stavljanja sredstava na raspolaganje obično su određeni u ugovoru, međutim ukoliko to nije slučaj primjenjuju se odredbe prema ugovoru o zajmu. Nakon što banka korisniku stavi sredstva na raspolaganje, a prije no što dospije vraćanje kredita, korisnik može u potpunosti vratiti kredit, banka izvanredno može otkazati odnosno raskinuti ugovor o kreditu, a za cijelo vrijeme trajanja ugovora korisnik je dužan plaćati kamate.

Porast broja različitih novih oblika i vrsta kreditiranja i promjena ponašanja potrošača koji danas žive iznad svojih mogućnosti dovela je do toga da se krediti koriste kao sredstvo održavanja određenog životnog standarda.

Pravni poslovi banke dijele se na imenovane bankarske pravne poslove i neimenovane bankarske poslove. Imenovani bankarski poslovi obuhvataju: ugovor o novčanom pologu, ugovor o polaganju vrijednosnih papira, ugovor o bankarskom tekućem računu, ugovor o sefu, ugovor o kreditu, akreditive i bankarsko jamstvo. Neimenovani bankarski poslovi uređeni su drugim propisima a to su: ugovor o skrbništvu nad vrijednosnim papirima, ugovor o factoringu, ugovor o forfaitu, devizni ugovori, financijski leasing. Bankarski ugovori u pravilu imaju pisani oblik. Treba uočiti da bankarski ugovori mogu biti ugovori građanskog prava i ugovori trgovačkog prava. Najčešće će ugovori o tekućem računu i novčanom pologu biti građanskopravni, dok će bankarske garancije i akreditivi biti trgovačkopravni.

Odredbom Zakona o ugovorima iz bankarskog poslovanja bankarske pravne poslove treba obavljati osoba ovlaštena za obavljanje određenoga bankarskog posla.

Ključne riječi: krediti, zakon o kreditima, bankarski propisi

SUMMARY

In this modern time banking credit business have enormous impact for the economy and financial business as well. Without credit serious investment would not be possible as well as many civil ventures such as purchasing real estates, cars and anything else that represents insuring normal life standard.

Insuring credit represents one of the oldest and fundamental activities of the bank.

Every credit contract must be made in writing form and has to have a credit amount, credit conditions, ways and deadlines of using the credit and paying back the credit.

When making a credit contract there are two effects: primary effect – the users right and the second effect – banks right. Both sides of the credit contract have a right of termination of the contract. User has his right of termination before he starts to use the credit and the bank has the right of termination in case when user is not using the credit in negotiated terms, in case of insolvency of the user and in case of users death.

Time and ways of making the funds available usually are defined by the contract but if that is not the case then the provisions are applied according to the loan agreement. After the bank gives funds to the user, but before the credit repayment, user has the right to give back the credit, bank can cancel the credit agreement and for the whole time of credit user is obliged to pay interest.

Increase in number of new forms and types of credit business and change of customers behavior that live today above their standards led to the situation where credits are used as a way of keeping peoples life standard.

Bank's legal transactions are divided into nominated banking business and unidentified banking affairs. Named banking transactions include: cash deposit agreement, securities deposit agreement, bank account current account, sealing contract, credit agreement, letter of credit and bank guarantee. Unspecified banking transactions are regulated by other regulations, such as: custody contract, factoring contract, fake contract, foreign exchange contracts, financial leasing.

Banking contracts generally have a written form. It should be noted that banking contracts can be contracts of civil law and contract law. Most often, the current account and cash deposit

contracts will be civil law, while bank guarantees and letters of credit will be commercially-owned.

The provisions of the Law on Banking Transactions Agreements on Banking Legal Affairs should be performed by a person authorized to perform a particular banking transaction.

Key words: loans, loan law, banking affairs